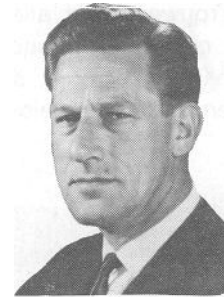

75 jaar Friese Zuivelbond - 27 december 1972

Bron: Bolwerk Instituut voor landbouwcoöperatie in Friesland 1973 nr. 19

door
Ir A. E. J. van der Ploeg

De 27ste december 1972 bestond de Bond 75 jaar. Een jubileum tussen Kerst en Nieuwjaar leent zich wel tot overdenking en bezinning.

Wat men zich vooral afvraagt is: hoe is de Bond geworden wat het nu is: een vrij omvangrijk dienstverlenend apparaat ten behoeve van besturen en directies van de aangesloten verenigingen.

Het begon simpel, althans in het licht van de huidige omstandigheden gezien. Maar men moet zich eens voorstellen wanneer we het thans zonder de veeljarige ervaring, zonder de gespecialiseerde opleidingen zouden moeten doen. En zo was - in verhouding - de situatie in de 90er jaren. Men steunde nog op de inzichten van de zuivelbereiding op de boerderij en het is eigenlijk vanzelfsprekend, dat men zich aaneensloot om de ervaringen met de fabriekmatige zuivelbereiding uit te wisselen en de problemen gezamenlijk op te lossen.

Zo ontstond en groeide de Bond als een gesprekscentrum voor de coöperatieve zuivelfabrieken en in feite duurt dit tot de huidige dag voort.

Opkomst centrale diensten

Het begon met boterkeuringen (1898) en kaaskeuringen (1901) waarbij spoedig zich de behoefte manifesteerde om om basis van de uitslagen van deze keuringen zuiveltechnische adviezen te ontvangen.

Ook de opleiding en (bij-)scholing van vakpersoneel vroeg al snel de aandacht (in 1903 werd een zuivelleraar aangesteld). Hieruit ontwikkelde zich de zuiveltechnische dienst (1906) voor het geven van adviezen, te weten de kwaliteit en - later - de kwantiteit (opbrengstproeven) bij de bereiding. Om dit advieswerk goed te kunnen uitvoeren was de steun van een laboratorium nodig.

Het was logisch, dat men niet ieder fabriekslaboratorium hiertoe ging inrichten, maar dat dit centraal gebeurde. Zo ontstond in de loop der jaren het scheikundig laboratorium (1909), de glaswerkcontrole (1909), de bacteriologische dienst (1938), het eiwitlaboratorium (1957) en het laboratorium voor afvalwater (1966). Dit geheel van activiteiten is thans samengebracht in de afdeling Zuiveltechniek.

Daarnaast werd (ook in 1898) de inschrijving op de levering van steenkolen, zout en dergelijke ter hand genomen, waaruit zich de afdeling Aankoop ontwikkelde. Door gezamenlijke inkoop konden kwantumkortingen worden bedongen, terwijl tevens kwaliteitseisen konden worden gesteld. Om deze kwaliteit van de hulpstoffen te kunnen controleren was men de hulp van een (scheikundig) laboratorium nodig. Met de oprichting daarvan (1909) stond dus een tweeledig

doel voor ogen: ondersteuning van de zuiveltechnische adviezen en van de kwaliteitsgarantie van de hulpstoffen.

De inkoop zonder een deugdelijk laboratorium, waarop men ieder moment kan terugvallen, achter de hand te hebben zal het risico onnodig vergroten. Vooral in de huidige tijd, met de kans op verontreinigingen door kwik, lood, pesticiden en dergelijke, vraagt deze begeleiding van de inkoop veel aandacht.

In dit kader van de dienstverlening beschikt de Bond over een ruim magazijn, waar de gangbare hulpstoffen, onderdelen en dergelijke in voorraad zijn. Iedere fabriek kan veelal "op zijn wenken" worden bediend en behoeft daarvoor zelf geen reservevoorraad aan te houden.

Controle

Een derde loot aan de stam van de dienstverlening van de Bond is de zogenaamde boekencontrole. Ook reeds spoedig na de oprichting in 1897 werd in samenwerking met de commissie uit de leden van de fabrieken de boekhouding van de verenigingen gecontroleerd. Dit werk heeft zich geleidelijk uitgebreid en de accountantsdienst van de afdeling Controle is hiervan de voortzetting.

Uiteraard aangepast aan de eisen van deze tijd, nu niet alleen interne, statutaire eisen voor een juiste financiële verantwoording, maar ook wettelijke voorschriften gelden. Door de Wet op de Jaarrekening en de Wet op de Register Accountants is het accountantswerk in een ander licht gekomen.

Afgezien van deze wettelijke regelingen worden aan de administratie van de fabrieken nog geheel andere eisen gesteld. Met de groei van de fabrieken en van verenigingen met meer dan één fabriek zal immers de behoefte aan een doeltreffende, snelle informatie sterk toenemen. De administratieve organisatie, de mechanische verwerking en de signalering van de resultaten zijn punten die in deze de aandacht vragen.

Nieuwe taken

Het zijn al deze ontwikkelingen die de Bond steeds tot nieuwe taken inspireerde. Soms gebeurde dit omdat bij de fabrieken zich de behoefte al aftekende en er een vraag naar bepaalde diensten ontstond, soms werden taken aangevat met het oog op bepaalde beleidspunten, die richting gaven aan een bepaalde ontwikkeling of daarop vooruit liep.

Steeds moet daarbij de vraag worden gesteld of het verantwoord moet worden geacht een dergelijk punt gezamenlijk (bij de Bond) aan te vatten of dat het beter is dit aan de fabrieken over te laten.

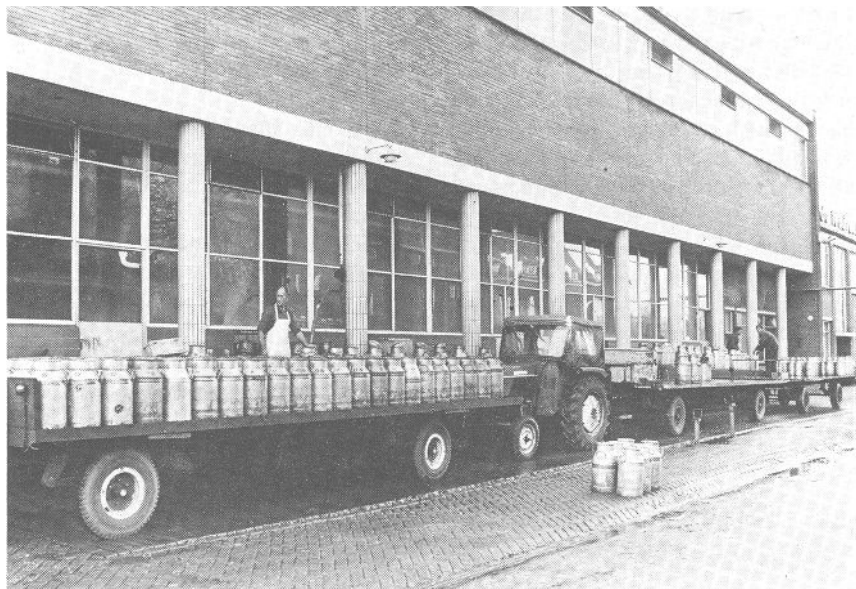
Werktuig- en bouwkunde

Nadat in 1913 reeds de Commissie Mechanisatie Kaasbereiding was ingesteld (wat mede de stoot heeft gegeven tot de ontwikkeling van de Tebel-kaasmachine) en in 1926 een werktuigencommissie in het leven werd geroepen vond in 1936 de oprichting van een afdeling Werktuigbouwkunde plaats om te kunnen voldoen aan de toenemende vraag naar technische informatie en om de ontwikkeling op dit gespecialiseerde terrein bij te kunnen houden. Ook hierbij vond later weer een verdere specialisatie plaats, zoals op het terrein van de energiecontrole, elektrotechniek, klimaatbeheersing, meet- en regeltechniek en de automatisering. Hiermee hebben de fabrieken de beschikking over een eigen technisch adviesbureau.

Ook van de architectuur kan hetzelfde worden gezegd. Toen na de Tweede Wereldoorlog de ontstane achterstand op velerlei terrein moest worden ingehaald betrof dit uiteraard ook de gebouwen. Het leek gewenst in het kader van het geheel van de technische advisering ook over

een bouwkundige inbreng te beschikken, wat in 1945 heeft geleid tot de instelling van de afdeling Bouwkunde. Deze afdeling kan het beste worden omschreven als een volledig architectenbureau met tekenaars en opzichters. Fabrieksgedouwen worden ontworpen; rekening houdend met de eisen van technische en technologische aard, zodat een volledig samenspel kan plaatsvinden.

Een belangrijke bijdrage wordt daarbij geleverd door de afdeling Bedrijfsorganisatie (1950). Door de opleving van de nationale economie dreigde de factor arbeid duur te worden en om hiertegen tijdig maatregelen te kunnen nemen leek het gewenst na te gaan, hoe in onze industrie deze factor zo optimaal mogelijk kan worden aangewend en ook, hoe deze arbeid zo prettig mogelijk - qua inspanning, werkhouding en dergelijke - kan worden ingezet. Deze benadering - die ook op het melkvervoer wordt toegepast - geeft aanwijzingen voor de gang van het produkt door het bedrijf, voor de opstelling van apparatuur en dergelijke, waarmee bijvoorbeeld bij de bouw weer rekening moet worden gehouden.

Opvallend element

Naast deze gespecialiseerde activiteiten is er uiteraard nog de behartiging van de algemene zaken. Deze wordt verricht door het Secretariaat. De vertegenwoordiging in provinciale en landelijke organen vroeg en vraagt veel aandacht. Maar ook is veel energie besteed aan de bevordering van initiatieven, die tot doel hadden een bijdrage te leveren tot vergroting van de bestaanszekerheid van de veehouder en van de bevordering van een verantwoorde coöperatieve zuivelindustrie.

De totstandkoming van de Stremselfabriek (1907), de Zuivelbank (1912; nu Friesland Bank), de coöperatieve Condensfabriek "Friesland" (1914), het Coöperatief Verzekeringsfonds (1922), het OBF, de Gezondheidsdienst voor Dieren en in latere jaren de VCG, de Stichting Bedrijfslaboratorium voor de Landbouw, het Instituut voor Landbouwcoöperatie de Stichting DWAEN, het Regionaal Orgaan voor Melkhygiëne en Melkcontrolestation "Friesland", het leerlingensysteem en de Lagere Technologische School voor de Levensmiddelenindustrie is niet weg te denken zonder de (vaak zeer belangrijke) bijdrage van de Bond.

Opvallend is het sociale element in het optreden van de Bond, stellig te danken aan de ideële benadering die de coöperatoren eigen is. Al in 1899 wordt het punt van de wenselijkheid van pensioenvoorzieningen voor het personeel naar voren gebracht, in 1901 vindt reeds het eerste loonoverleg plaats. Eerst in de toen opgerichte Commissie voor Landbouwcoöperatie later, in 1905

overgenomen door de Commissie voor Arbeidsvoorwaarden. Beide commissies bestaan nog, zij het, dat de taak zich in de loop van de jaren heeft gewijzigd.

Een deel van het werk van de Commissie van Landbouwcoöperatie vinden we immers - in geïntensiverde vorm - terug in het ILC. De Commissie voor Arbeidsvoorwaarden zag sinds 1947 het overleg over een collectieve arbeidsovereenkomst overgenomen door de Landelijk werkende Kerncommissie. Wel kan sindsdien de vaststelling van de wachtgeldregeling voor directeurs en assistent-directeuren en van de richtlijnen ingeval van sluiting van bedrijven tot een duidelijke accentuering van dit sociale element worden gerekend.

Dat er in Friesland de laatste 10 jaar een 40-tal bedrijven werden gesloten en dat in feite niet van "slachtoffers" onder de werknemers kan worden gesproken mag als een bewijs van een verantwoord sociaal beleid gelden.

Het is niet alleen het specialisme als zodanig, dat de dienstverlening en het onderzoek op een voldoende niveau brengt. Vooral de combinatie van het benodigde specialisme, het totale team, zal een optimale benadering, waarin alle facetten tot zijn recht komen, kunnen waarborgen.

Dit heeft niet alleen gegolden voor de situatie in het verleden en zoals deze zich thans heeft ontwikkeld. Ook in de te verwachten toekomstige algehele integratie zal de (staf-)functie van het huidige Bondsapparaat niet kunnen worden gemist. Zelfs zal aan uitbreiding moeten worden gedacht, met name op het terrein van het op de praktijk gerichte onderzoek en de technologische en technische ontwikkeling. Bedacht moet worden dat het resultaat van gezamenlijke aanpak en inspanning - mits goed gericht en geïnspireerd - meer is dan de som van de individuele bijdragen.

vd P.